

ARAŞTIRMA YAZISI

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİNDE UYGULANAN ÖZEL ÇALIŞMA MODÜLLERİ İLE İLGİLİ ÖĞRETİM ÜYESİ VE ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİ: İLK SONUÇLAR

Yeşim Şenol¹, Erol Gürpınar¹, Çiler Özenci², Nilüfer Balcı³, Utku Şenol⁴

¹Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye ²Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye ³Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye ⁴Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Radyoloji Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

ÖZET

Giriş: Özel Çalışma Modülleri öğrencilere öğrenme becerileri ve ilgi alanlarını geliştirmek için olanaklar sağlar. Özel Çalışma Modülleri Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2008-2009 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı özel çalışma modülleri hakkında öğrenci ve öğretim üyelerinin görüşlerinin alınmasıdır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın verileri Özel Çalışma Modüllerine katılan öğrenci ve öğretim üyelerinden toplanmıştır. Toplam 106 öğrenci ve 19 öğretim üyesi Özel Çalışma Modülleri ile ilgili geribildirim vermişlerdir. Öğrenci anketi 11 sorudan oluşmaktadır. Öğretim üyelerinin verileri "açık uçlu sorulardan oluşan bir anket" yoluyla toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %73.6'sı ve öğretim üyelerinin %81.1'i özel çalışma modüllerini yararlı bulmuşlardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun Özel Çalışma Modüllerinin özellikle internet kullanımına katkı sağladığını düşünmektedir.

Sonuç: Araştırma sonuçlarına göre öğrenci ve öğretim üyeleri özel çalışma modüllerinin yararlı olduğunu belirtmiştir. Öğretim üyelerinden elde edilen sonuçlara göre özel çalışma modülleri başarılı bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Özel çalışma modülü, Mezuniyet öncesi tıp eğitimi, Tıp öğrencisi, Eğitim programı

OPINIONS OF STUDENTS AND FACULTY MEMBERS ABOUT SPECIAL STUDY MODULES IN THE FACULTY OF MEDICINE OF AKDENİZ UNIVERSITY: FIRST RESULTS

ABSTRACT

Objective: Special Study Modules provide opportunities for students to develop their learning skills and areas of interest. Special Study Modules were first introduced at the Akdeniz University Faculty of Medicine in the 2008-2009 academic year. The aim of this study was to evaluate the opinions of students and faculty members about Special Study Modules.

Methods: This study was a descriptive study. Data were collected from students and faculty members who have participated in Special Study Modules. A total of 106 students and 19 faculty members gave feedbacks about the effectiveness of Special Study Modules. The students' questionnaire form consisted of 11 questions. Data from faculty members were collected through a questionnaire composed of open-ended questions.

Results: Both the students (73.6%) and the faculty members (81.1%) stated that Special Study Modules were very beneficial. Most of the students had positive thoughts about the benefits of Special Study Modules especially for using the internet.

Conclusion: Students and faculty members have stated that Special Study Modules were very beneficial. As for the quantitative results of the faculty members' opinions, it has been found that Special Study Modules were successful.

Keywords: Special study module, Undergraduate medical education, Medical student, Educational programme

İletişim Bilgileri:

Dr. Yeşim Şenol

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

e-mail: yigiter@akdeniz.edu.tr

Marmara Medical Journal 2010;23(3);353-359

GİRİŞ

Tıp alanında son elli yılda bilgi hızla artmıştır. Yeni beceriler uygulamaların bir parçası olurken, bazı eski uygulamalar eğitim programından çıkarılmıştır. 1993 yılında İngiltere’de Genel Tıp Birliği (General Medical Council) yarının Doktorları (Tomorrow’s Doctors)’ raporunda temel ve klinik çekirdek eğitim programının yanında seçmeli uygulamaların artırılmasını tavsiye etmiştir. Bu öneriler ışığında bazı İngiliz Tıp Fakülteleri seçmeli özel çalışma modüllerini programlarının içine yerleştirmişlerdir.¹

Özel Çalışma Modülleri (ÖÇM), öğrencilerin çekirdek müfredat dışında ilgi duydukları alanlarda çalışma olanağı sağlayan bir programdır. Mezuniyet öncesi tıp eğitiminde bilgi, beceri, tutum ve davranış hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli rolleri bulunmaktadır. ÖÇM’ler öğrencilere seçtiği alanda derinlemesine çalışma olanağı sağlaması, eğitim programına entegre olması, multidisipliner olması, yaşam boyu öğrenmenin yerleştirilmesi, öğrencilerin değişik ilgi alanlarına yanıt vermesi, farklı öğrenme tekniklerinin ve kaynaklarının kullanılması gibi avantajlara sahiptir.²

Eğitim programında ÖÇM’lerin ve çekirdek programın yerleştirilmesinde dört yaklaşım bulunmaktadır. Bu uygulamalar, çekirdek eğitim programı ile birlikte (entegre); çekirdek eğitim programı ile paralel yürütülmesine karşın eğitim programından bağımsız olan (birlikte); belirli zaman dilimlerine yerleştirilen (aralıklı) ve çekirdek eğitim programını takip eden (ardışık) programlar şeklinde yürütülmektedir.²

ÖÇM’ler ülkemizde 2000’li yılların başından itibaren bazı tıp fakültelerinde uygulanmaya başlamıştır.^{3,4} Akdeniz üniversitesi Tıp Fakültesi’nde ise 2008-2009 eğitim öğretim yılında ilk uygulamalar yapılmıştır. Fakültemizde ÖÇM’ler temel bilimler dönemi olan Dönem 2’de uygulanmaktadır. Ders programı içinde yıl boyunca iki saatlik oturumlar şeklinde yer almaktadır. Fakültemizde uygulanan ÖÇM’lerin amacı, öğrencilerin ilgi duydukları alanlarda

bağımsız öğrenme becerilerini kazanmaları, bilimsel yöntem temel ilkelerini öğrenmeleri ve uygulamaları, bilimsel çalışmaları yazılı, sözlü sunma becerilerini geliştirmeleridir. Öğretmenler gönüllü öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Öğretim üyeleri kendi çalıştıkları konularda ya da ilgi duydukları alanlarda ÖÇM’ler açabilmektedir. Öğretim üyelerinden eğitim-öğretim dönemi başlamadan önce yapılandırılmış bir form ile ÖÇM önerileri alınmaktadır. Formda öğretim üyesinin açacağı ÖÇM’nin hedefleri, modül için alacağı öğrenci sayısı, öğrenciden beklenen özellikler gibi seçenekler bulunmaktadır. Eğitim yılı başlangıcında öğretim üyelerinin açtığı ÖÇM’ler öğrencilere duyurulmakta ve öğrencilerden istedikleri beş tercihi yapmaları istenmektedir. ÖÇM’lerin değerlendirilmesi yüz puan üzerinden yapılmaktadır. ÖÇM’den alınan not öğrencinin yıl içi başarı notuna %5 oranında yansıtılmaktadır. Puanlandırma yanı sıra öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalarla kongrelere katılımları desteklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Fakültemizde uygulanan ÖÇM’leri tanıtmak ve ÖÇM uygulamalarına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci geribildirimlerinin değerlendirilmesi ve uygulamaların etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilerin paylaşılmasıdır.

GEREÇ-YÖNTEM

Geribildirimler 2008-2009 eğitim döneminde yürütülen ÖÇM’lere katılan öğrenci ve ÖÇM’lerde yönlendiricilik yapan öğretim üyelerinden alınmıştır. Fakültemizde ikinci yıl öğrencilere yönelik olarak 24 ÖÇM açılmıştır. Bu ÖÇM’lerin 18 tanesi öğrenciler tarafından seçilmiştir (Tablo I).

Veriler öğrencilerden soru formu ile öğretim üyelerinden ise karşılıklı görüşme tekniği ile alınmıştır. Soru formu 106 öğrenci tarafından doldurulmuştur. Öğrenci soru formu 11 sorudan oluşmaktadır. İçeriğinde; modül seçiminde etkili olan etmenler, yeniden aynı modülü seçme isteği, yararlı bulup bulmadığı ve kazandırdıkları ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ayrıca ÖÇM uygulaması ile ilgili olumlu ve geliştirilmesi gerekli noktalar

açık uçlu sorularla alınmıştır. Veriler ÖÇM'ler bittikten sonra ders programında yer alan bir uygulama esnasında tüm öğrencilere uygulanmıştır. Doldurmak istemeyen ve ÖÇM'lere katılmayan 25 öğrencinin formu çalışma dışı bırakılmıştır. Öğretim üyelerinden veriler "açık uçlu sorulardan oluşan bir form" yoluyla toplanmıştır. Öğretim üyesi formunda, ÖÇM'lerin olumlu özellikleri, geliştirilmesi gerekli alanları ve

yararlı bulunup bulunmadığı ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Açık uçlu sorular için analizlerde iki veri çözümleme aşaması izlenmiştir. Birinci aşamada, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin görüşleri aynı biçimi ile elektronik ortama aktarılarak bir metin belgesi haline getirilmiştir. İkinci aşamada, bu metinden yararlanılarak ortak kodlar saptanmıştır.

Tablo I: Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde açılan özel çalışma modüllerinin listesi

Açılan ÖÇM'ler
➤ Dövme, piercing gibi deri süslemeleri
➤ Farmakovijilans (ilaç yan etkisi)
➤ Hücre ve dokularda protein miktarını tespit etme yöntemleri
➤ Deneysel modellerde kanser patogenezinin incelenmesi; sinir sisteminin rolü
➤ Genç Araştırmacılar
➤ Besin maddelerinin sağlık üzerine etkileri
➤ Bir Kanıtı Dayalı Tıp Uygulaması: Tanısal soruna ve tetkik seçimine ilişkin bir senaryo üzerinde çalışma
➤ Sağlıklı yaşam ve egzersiz
➤ Yürüme analizi
➤ Lazer doku etkileşmesi
➤ Egzersizi ölçebilir miyiz?
➤ Horlamanın Anatomisi
➤ Geçmişten geleceğe organ nakli
➤ Bilim felsefesi ve tıp
➤ Ağrıda Opioid Kullanımı
➤ Klinik Gen Tedavisi Uygulamaları ve Sonuçları
➤ Fotoğraf ve Tıpta kullanımı
➤ Yanlış anatomik terimler

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin %55.2'si kadın, %44.8'i erkektir.

Öğrencilerin modülleri tercih etmelerinde etkili olan etmeler Tablo II'de sunulmuştur. Modül tercihlerinde ilk sırada modülün

konusu (%38.9) etkili olurken, ikinci sırada eğitimci yer almaktadır.

Öğrencilerin %69.8'i yeniden seçme şansı olsa tekrar aynı modülü tercih edeceklerini belirtmiştir. (Grafik 1).

Grafik 2’de öğrencilerin ÖÇM’yi yararlı bulup bulmadıklarına ilişkin görüşleri bulunmaktadır. Öğrencilerin %73.6’sı, öğretim üyelerinin %81.1’i uygulamayı yararlı bulmuştur.

ÖÇM’lerin geliştirdiği beceriler listesinde öğrenciler en çok internetten yararlanma, bilimsel makale okuma, sözel sunum yapma seçeneklerini işaretlemişlerdir (Tablo III).

Öğrenci ve öğretim üyelerinin geri bildirimlerde vermiş oldukları yanıtlar içinde bulunan ortak ifadelerin sınıflandırılmış listesi Tablo IV ve V’de sunulmuştur.

Öğrenciler, ÖÇM’nin amaçları içinde de yer alan temel ve klinik bilim entegrasyonundan, araştırmanın nasıl yapıldığını ve bilgiye nasıl ulaşacaklarını öğrenmekten memnun olduklarını belirtmişlerdir. Geliştirilmesi gerekli alanlar arasında daha çok eğitim ortamı ve materyallerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır (Tablo IV).

Öğretim üyelerinin verdikleri yanıtlarda bulunan ortak ifadelerden en sık tekrarlanan görüş, öğrencilerin beklemediklerinden daha çok istekli olmalarıdır (Tablo V).

Tablo II: Öğrencilerin modül tercihlerinde etkili olan etmenler

Konu	Sayı*	Yüzde (%)
Eğitimci	67	38.9
Arkadaşlardan etkilenme	40	23.3
İleri çalışmalara temel olduğunu düşünme	20	11.6
Kolay olduğunu düşünme	19	11.1
Kendisi seçmeyenler	17	9.9
Toplam	9	5.2
	172	100.0

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo III: ÖÇM’nin geliştirdiği becerilerin dağılımı

	Geliştirdi %	Kararsızım %	Geliştirmede %
1. İnternet’ten yararlanma	68.7	18.6	12.7
2. Sözel sunum yapma	61.7	21.7	16.6
3. Bilimsel makale okuma	54.9	20.6	24.5
4. Çalışma planı ve/veya takvimi yapma	47.1	31.4	21.5
5. İngilizce kaynaklardan yararlanma	43.0	27.0	30.0
6. Poster hazırlama	30.9	24.7	44.4
7. Kütüphanelerdeki makalelere ulaşma	29.0	34.0	37.0

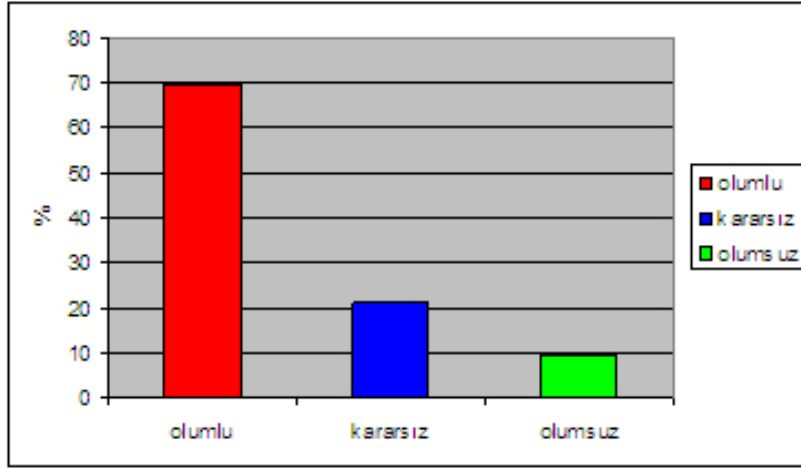
*satur yüzdesi alınmıştır

Tablo IV: Açık uçlu sorulara göre öğrencilerin yazdıkları olumlu ve geliştirilmesi gereken özellikler

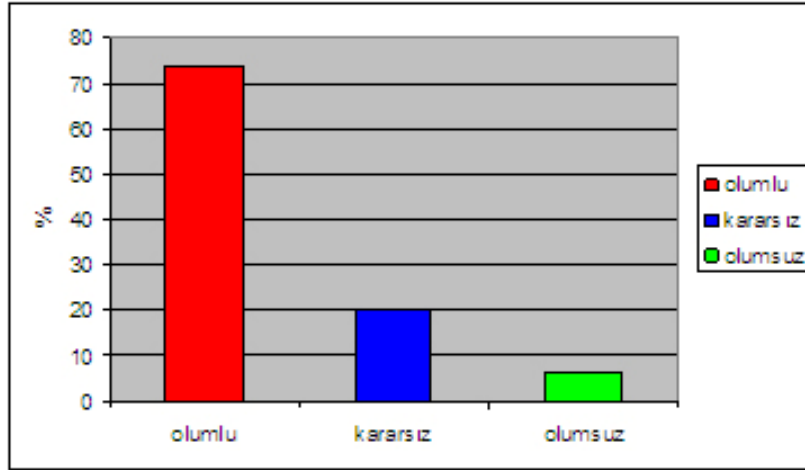
<i>Olumlu</i>	<i>Geliştirilmesi gerekli</i>
1. Konuyu klinikle birlikte gördüğümüz için yararlı bir deneyim oldu	1. Sınavlara göre tarihler hazırlanmalı
2. Eğiticilerimiz çok iyiydi	2. Yeni başladığımız için her şeyi tamamlamadık seneye devam ettirmeyi düşünüyoruz
3. Grup çalışması öğrenmemizi kolaylaştırdı	3. Bizlere biraz ödenek ayrılmalı
4. Araştırmayı öğrendik	4. Daha organize olabilirdi, günleri ve saatleri iyi belirlenmeli
5. Öğrendiklerimizi uygulama şansı yakaladık	5. Grupları kendimiz belirlemeliyiz. Grupta herkes istekli olmuyor
6. Eğlenirken öğrendik	6. Güzel bir odada da yapılabilirdi. Materyal arttırılmalı
7. Bilgiye nasıl ulaşacağımızı gösterdi	7. Teorikten çok pratik yapılmalı, klinik ağırlıklı olmasını istiyorum
8. İngilizce makalelerden yararlanmama yardımcı oldu	
9. Beraber olduğumuzda çok güzel vakit geçiriyorduk	
10. Dersler dışında ortak bir aktivitemiz oldu	
11. İlgi duyduğum konunun ayrıntılarını öğrendim	
12. Konulara farklı bakış açısı kazanmamıza katkı sağladı	
13. Ufkum genişledi, kişisel gelişimime katkı sağladı	
14. Sistematik çalışma, parçaları bütüne ulaştırma yeteneği kazandım	

Tablo V: Öğretim üyelerinin ÖÇM'lere ilişkin görüşleri

<i>Olumlu</i>	<i>Geliştirilmesi gerekli</i>
1. Öğrenciler çok istekliydi. Grup ile hem ders hem de sosyal olarak dışarıda paylaşım gerçekleştirdik	1. Yaptırım olmadığı için devam sorunu var
2. Öğrencilerin bilimsel konulara ve araştırmaya karşı ne kadar istekli olduklarını gördüm	2. Bazı öğrenciler isteksiz ve motivasyonu düşük
3. Küçük grup çalışması ile bilgiyi daha kolay paylaştık ve tartıştık	3. Ders havasına bürünüyor
4. Öğrencilerin bazı becerilerin geliştiğini düşünüyorum (sözel sunu yapma, bir makaleyi okuma gibi)	4. Programda belirlenen saatler uygun değil (sınav öncesi saatler, çok geç saatler gibi)
	5. Malzeme ve ödenek ayrılması gerekli

Grafik 1: Öğrencilerin yeniden seçme şansları olsa aynı modülü seçme istekleri

Grafik 2: Öğrencilerin ÖÇM'lerin yararlı bir uygulama olup olmadığına ilişkin görüşleri

TARTIŞMA

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesinde pilot uygulama olarak başlayan ÖÇM'ler genel olarak öğrenci ve öğretim üyeleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Fakültemizde 2009/2010 yılından itibaren ÖÇM'lerin ikinci sınıflarda devam edilmesine karar verilmiştir. Genelde ülkemizde ve dünyada tıp fakültelerinde ilk üç yıl içinde uygulandığı gibi diğer sınıflarda uygulama örneklerinin olduğu görülmektedir³⁻⁶. Gelecek yıllarda bu ve benzer uygulamanın beş yıllık eğitim süresine yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

ÖÇM'ler tıp ve tıp ile ilişkili olmak üzere iki kategoride açılmıştır. Ülkemizde ve dünya'da da benzer dağılımın, olduğu gözlenmektedir⁶⁻¹⁰.

Öğrencilerin ve öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu uygulamadan memnundur. Hem öğrenciler hem de öğretim üyeleri ÖÇM'lerin araştırma için fırsat yaratma, makale okuma, derinlemesine öğrenme, sunum becerisini geliştirme, küçük gruplarda çalışma gibi bilinen kazanımlarının yanı sıra sosyal aktivite, kişisel gelişim alanlarında da katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Örneğin bazı öğrenciler ÖÇM'lerden sonra egzersize başladığını, sağlıklı yemek alışkanlığı

kazandığını ya da sigarayı bıraktığını belirtmiştir. Benzer sonuçlar Yates ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmalarda da bulunmuştur^{5,11}.

Öğrenciler ÖÇM'lerin profesyonel gelişimlerine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. İkinci sınıfın geçerli bir profesyonel kararın verilmesi için erken olduğu söylenebilir. Ancak öğrenciler açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlarda mesleki gelişimlerine yönelik kararlarında ÖÇM'lerin yararlı olduğunu ve ufuklarını açtığını belirtmiştir. Hatta doğrudan tıpla ilişkili olmayan ÖÇM'lere katılan öğrenciler "mesleğin farklı boyutlarını görmekten mutlu olduklarını" söylemişlerdir. Yates ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da öğrenciler tıpla doğrudan ilişkili olmayan bir ÖÇM konusunun eğitim programına alınması gerektiğini belirtmiştir¹¹.

Öğretim üyelerinin ve öğrencilerin birlikte geliştirilmesi gerekli olarak belirttiği alanlar ise zaman kullanımı ve ÖÇM organizasyonudur. Zaman kullanımında bazı grupların sorunları olmuştur. Aynı şekilde sınavlardan önce ÖÇM saatlerinin olması bazı dönemlerde de devamsızlıkları arttırmıştır. Öğretim üyeleri bazı öğrencilerde motivasyon azlığı olduğunu belirtmiştir. Motivasyon azlığı sınav öncesinde yapılan uygulamalardan kaynaklanabilir. Pilot çalışma sonucunda elde edilen bu geribildirimler ile bu sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır.

Belirtilen sorunlardan bir tanesi de bazı grupların diğer gruplara göre daha yoğun çalışmalarıdır. Eğitim yönlendiricilerinin öğrenciler üzerinde yarattığı baskı farklıdır. Bu durum bazı öğrencilerde anksiyete ve stres yaratmıştır. Geçtiğimiz sene yapılan çalışmalarda planlama ve ÖÇM bilgilendirme için yetersiz zaman ayrılmasının bu duruma neden olduğu düşünülmüştür. Gelecek yıl uygulamalarda gerekli düzenlemelerin yapılması için çalışmalar sürmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen veriler ileri yıllarda fakültemizde eğitim programında yeni öğrenci uygulamalarının yapılandırılması açısından yol gösterici olacaktır. Program geliştirme çalışmaları sürecinde öğrencilerin ilgi duydukları alanlarda kendi kendine öğrenme becerilerini geliştiren ve bu becerileri sürdürebilme yeteneğini kazandıran ÖÇM'lere yer verilmesi yararlı olabilecek uygulamalardır.

KAYNAKLAR

1. General Medical Council. Tomorrow's Doctors- recommendations on undergraduate medical education. London: General Medical Council, 1993:5.
2. Harden RM. The core curriculum with options or special modules. AMEE Medical Education Guide No. 5, 1995:17(2):14.
3. Şahin H, Karabilgin ÖS. Ege Üniversitesinde uygulanan özel çalışma modülleri ile ilgili öğrenci ve öğretim üyesi görüşleri. Tıp Eğitimi Dünyası 2005;20:37-45.
4. Küme T, Resmi H, Yener N, Güner G. Tıp Öğrencilerine özel çalışma modülü uygulaması örneği. Tıp Eğitimi Dünyası 2005;18:31-39.
5. Lancaster T, Hart R, Gardner S. Literature and medicine: evaluating a special study module using the nominal group technique. Med Educ 2002;36:1071-1076.
6. Whittle SR, Murdoch- Eaton DG. Student -selected Projects: can they enhance lifelong Learning skills? Med Teach 2002;24:41-44.
7. Bryne PA, Lewis SEM, Thompson W. Special Study Modules: A student's perspective. Med Teach 1999;21:299-301.
8. Vikram JHA, Duffy S, Murdoch- Eaton DG. Development transferable skills during short special study modules: students' self appraisal. Med Teach 2002;24:202-207.
9. Kirklin D, Meakin R, Singh S. Living with and dying from cancer: a humanities special study module. J Med Ethics: Medical Humanities 2000;26:51-54.
10. Bardes CL, Gillers D, Herman AE. Learning to look: developing clinical observational skills at an art museum. Med Educ 2001;35:1157-1161.
11. Yates MS, Drewery S, Murdoch Eaton DG. Alternative learning environments: what do they contribute professional development of medical students? Med Teach 2002;24:609-615.